

بررسی فقهی و حقوقی روسپیگری در ایران و راه های مقابله با آن

محمود سرخه^۱، اکبر برزگر^۲

^۱ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی و مدرس دانشگاه

^۲ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، مدرس دانشگاه، وکیل پایه یک دادگستری

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

محمود سرخه

msorkkeh38@gmail.com

چکیده

امروزه فحشا یا روسپیگری در جهان به عنوان یکی از سودمندترین تجارت ها در آمده است. کشور ایران هم از آفات و آسیب های این جرم در امان نیست، لذا اتخاذ سیاست های پیشگیرانه به منظور جلوگیری از اشاعه فساد و فحشا در جامعه و ممانعت از متلاشی شدن خانواده ها ضروری است. بررسی این پدیده در دو حوزه به سامان می رسد، اول بررسی چرایی جرم انگاری این رفتار و دوم، بررسی عناصر جرم. روسپیگری از جمله جرایم به عادت است و تحقق آن منوط به ارتکاب رابطه جنسی به نحوی است که اشغال مرتکب به آن احراز گردد. در متون فقهی اصطلاح «المشهوره بالزنا» نزدیک ترین واژه به این جرم است که احکام مختلفی به آن بارشده است. بنابراین از آنجا که روسپیگری جرم خاص می باشد، لازم است قانونگذار با توجه به منابع فقهی نسبت به خلاء قانونی آن اقدام نمایند. در انتهای مقاله پیشنهاد حقوقی جهت رفع این خلاء قانونی داده شده است.

کلمات کلیدی: فحشا، روسپیگری، فساد، رابطه جنسی، خلاء قانونی.

مقدمه

یکی از پدیده‌های اجتماعی که سلامت هر جامعه‌ای را تهدید می‌کند، پدیده روسپیگری است که متأسفانه در تمام جوامع با شدت و ضعف وجود دارد و چنان خوره‌ای به جان جوامع بشری و مدنی افتاده است. این پاره فرهنگ که در دل اصیل‌ترین فرهنگ‌ها و تمدن‌ها بسان بیماری حامل ویروس عمل می‌نماید، کمر همت بر استحاله فرهنگ انسانی حاکم بر جوامع بسته است. انسان‌های آزاده همواره به مبارزه با آن پرداخته‌اند و به دنبال راه‌های صوابی برای حل این معضل می‌گردند. جامعه ایران نیز مانند سایر جوامع بشری در طول تاریخ از این قاعده مستثنا نبوده است. چرایی جرم‌انگاری روسپیگری، منوط به پاسخ چند سوال است، موضوع این جرم چیست؟ آیا انسان بر جسم خود مالکیت مطلق دارد؟ معیارهای اخلاقی یا دینی موجود در جامعه تا چه میزانی می‌توانند به تحدید دایره آزادی‌های انسان در این حوزه بپردازند؟ جرم‌انگاری روسپیگری موضوعیت یا طریقیّت دارد؟ بزه دیده جرم‌آیا فرد روسپی، افراد جامعه یا افراد مرتبط با شخص روسپی هستند؟ همچنین پرسش‌های بسیاری که ذهن اندیشمندان را به خود متوجه ساخته است. پس از پاسخگویی به این سوالات نحوه مواجهه با این پدیده مشخص می‌شود و جرم‌زایی یا جرم‌انگاری معنا پیدا می‌کند. در این مقاله با فرض ضرورت ممنوع دانستن روسپیگری به بررسی ابعاد فقهی و حقوقی آن و راه‌های مقابله با این پدیده، پرداخته خواهد شد.

۱- مفهوم روسپیگری**۱-۱- مفهوم لغوی:**

روسپی به معنای زن فاحشه و بدکار بوده و مخفف روسپید می‌باشد و از باب تسمید شی به ضد بر زنان هرزه و روسیاه به عنوان صلحنه و تمسخر اطلاق می‌شود. [دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۳۲]

۲-۱- مفهوم اصطلاحی:

از واژه روسپی در مواد قانونی و نیز متون فقهی تعریف صریحی نشده است، ولی در عالم حقوق و جرم‌شناسی دارای تعریف خاص می‌باشد که به آنها اشاره می‌گردد:

«روسپی به زانی اطلاق می‌شود که از راه خودفروشی امرار معاش می‌کنند و جز این پیشه‌ای ندارند و تحت نظامات خاص این شغل به کار خود ادامه می‌دهند.» [شادی، ۱۳۸۲: ۱۹]

«تن فروشی یعنی ایجاب رابطه موقت جنسی با کسی که به قصد ارضا جنسی برای این رابطه پول می‌پردازد. به عبارت دیگر ملاک اصلی در این رابطه ارضا جنسی خریدار است. روسپی کسی است که به دیگری خدمات جنسی می‌دهد و در ازای آن پول دریافت می‌کند.» [کریمی مجد، ۱۳۸۰: ۱۱]

بدین جهت بین زنا و روسپیگری رابطه عموم و خصوص من وجه برقرار می‌گردد. زیرا از یک طرف ممکن است زنا وجود داشته باشد ولی در مقابل دریافت وجهی مطرح نباشد (اعم از زنا توافقی و تجاوز به عنف) و از طرف دیگر ممکن است ارائه خدمات جنسی در مقابل دریافت وجه باشد.

۲- عناصر تشکیل دهنده روسپیگری**۱-۲- عنصر مادی:**

هر آنچه که از شمول فعل و انفعال ذهنی مرتکب خارج و به نحوی تجلی بیرونی داشته باشد در چهارچوب رکن مادی جرم قابل بررسی است [آقایی نیا، ۱۳۸۵: ۲۴] حقوق جزا پندار نکوهیده و قصد سوء را تا زمانی که مادتا به منصفه بروز و ظهور نرسیده است به مجازات نمی‌رساند. [آردبیلی، ۱۳۹۳: ۳۰۱] و منظور از رفتار فیزیکی، رفتاری است که از مرتکب سر می‌زند و منتج به نتیجه مورد نظر می‌شود [میرمحمدصادقی، ۱۳۹۳: ۲۶] بی شک روسپیگری جرمی است که تنها با فعل مادی تحقق پیدا می‌کند و امکان ارتکاب آن با ترک فعل وجود ندارد، بدین معنا که تمامی حالات که برای رفتار مجرمانه متصور است در قالب فعل مادی تجلی می‌یابد اعم از اینکه رفتار مجرمانه ایجاب توافقی یا نزدیکی جنسی دانسته شود.

به نظر می‌رسد با توجه به معنای لغوی و برداشت عرفی این پدیده در جامعه این جرم از انواع جرایم مقید به عادت باشد. به عبارت دیگر این جرم با یک یا چند بار ایجاب و توافق یا چند بار زنا تحقق نمی‌یابد، بلکه باید عرفاً درگیری در این رفتار جنسی به حدی باشد که از آن عادت را استنباط نمود زیرا عنوان روسپی در عرف جامعه ایرانی با فرادی اطلاق می‌شود که رفتار جنسی را مکرراً انجام می‌دهند و به نوعی حرفه‌ای بزه پیشگی از آن برداشت گردد. [محسنی، ۱۳۷۵: ۳۵۹]

این جرم از دسته جرائمی است که شخصیت بزهکار در عنصر مادی جرم دخیل می باشد چرا که این جرم تنها از سوی زنان قابلیت ارتکاب دارد و تحقق آن از سوی مردان امکان پذیر نیست هر چند شاید بتوان عناوینی دیگری را برای مجازات مردان در نظر گرفت، اما عنوان روسپیگری از نظر عرف تنها اختصاص به زنان درگیر در رفتارهای جنسی دارد.

به نظر میرسد که تلقی عرفی از این واژه، روسپیگری را اعم از توافق مالی یا عدم آن می دانند اگر چه در بسیاری از موارد روسپی در معامله ای مالی وارد شده و خویش را در اختیار سایرین قرار می دهد اما این واقعیت باعث تغییر معنای عرفی نمی شود. [۲، ص ۱۹]

زیرا اگر افرادی نه به خاطر امرار معاش بلکه به علل مختلفی مانند تفنن یا لجبازی با خانواده یا همسر، پر کردن خلاء عاطفی و یافتن جایگاه، محبوب شدن در نزد برخی و... به چنین رفتارهای رو بیاورد، باز هم عرفا روسپی محسوب می شود.

۲-۲- عنصر معنوی:

عنصر معنوی یا رکن روانی جرم، همان فعل و انفعال ذهنی مغایر با قانون جزایی دانسته شده است. فعل و انفعال ذهنی گاه تفکر مجرمانه است که از آن جرم عمدی حاصل می گردد و در برخی مواقع کاهلی، قصور و عدم تفکر است که نتیجه آن جرم غیرعمدی است. [آزمایش، ۱۳۹۰: ۱۹۸] سوء نیت عام برای تحقق رکن روانی روسپیگری کافی است و نیاز به اثبات هیچ امر دیگری نیست. به عبارت دیگر آنچه در رکن روانی روسپیگری ضروری است اثبات این نکته است که روسپی با علم به ممنوعیت برخی رفتارهای جنسی به صورت مکرر به اثبات این دسته از فعالیت ها پرداخته است. انگیزه نیز در رکن روانی این جرم بی تاثیر است. بنابراین می توان تعریف ذیل را از جرم روسپیگری ارائه داد، روسپیگری عبارت است از تحقق مکرر نزدیکی جنسی زن با مردان به گونه ای که فرد عرفا به زنا اشتغال داشته باشد. لذا روسپی شخصی است که به صورت مکرر به دیگران خدمات جنسی ارائه می دهد.

۳- چرایی جرم انگاری

می توان چرایی ممنوعیت روسپیگری را از دو جنبه مختلف بررسی کرد:

الف) با نگاهی ابزارگرایانه: روسپیگری مورد جرم انگاری قرار می گیرد تا بدین وسیله از ارتکاب رفتارهای جنسی ممنوع مانند زنا جلوگیری به عمل آید.

ب) موضوعیت داشتن روسپیگری: در این نگاه روسپیگری طریقت ندارد بلکه اصطلاحاً موضوعیت دارد یعنی در جرم انگاری این پدیده، قانونگذار به این مهم توجه دارد که روسپیگری به خودی خود و صرفنظر از جرایم مترتب بر آن جرم بوده و باید برای آن مجازات تعیین گردد.

۴- مبنای جرم انگاری

۴-۱- اصل ضرر:

به نظر می رسد نمی توان روسپیگری را با این مبنا مورد جرم انگاری قرار داد زیرا در این رفتار هیچ گونه ضرر ملموس مادی به افراد وارد نمی شود، براساس اصل ضرر باید تنها زمانی روسپیگری جرم دانسته شود که عنف و سوء استفاده از روسپی تحقق یابد. مانند: زمانی که فرد روسپی صغر سن داشته یا برخلاف میل و رضا به این کار وا داشته شده باشد.

۴-۲- حمایت گری قانونی:

براساس این اصل دولت در مقام دفاع از حقوق واقعی شهروندان بر می آید و با ممنوعیت برخی رفتارها به ایشان اجازه نمی دهد که به خویشتن آسیب برسانند یا با ایجاد برخی تکالیف و مسئولیت ها، افراد را ملزم می سازد به خود سود برسانند و بر ترک چنین تکلیفی مجازات مقرر می نماید. مانند: الزام قانونی به بستن کمربند ایمنی یا ممنوعیت استفاده از مواد مخدر و سایر مواد روان گردان یا ضرورت سوادآموزی.

با پیشرفت های پزشکی و حمایت های قانونی از افراد روسپی دیگر نمی توان ضرر جسمی یا ابتلاء به بیماری های خاص را برای این افراد تصویر نمود چرا که مراقبت های پزشکی و صدور گواهی سلامت و مجوز عدم ممنوعیت برقراری رابطه جنسی، امکان ایجاد ضرر جسمی را در بسیاری از مناطق از بین برده است. اما به نظر می رسد، برخی از آسیب های روانی که افراد روسپی در معرض آن هستند مانند انواع افسردگی ها می توانند دلیل مناسبی برای جرم انگاری این رفتار باشد، آسیب های که بی شک زندگی زناشویی فرد و نوع تعامل با فرزندان را تحت تاثیر قرار خواهد داد. چنین توجیهی، دلیل کافی برای قانونگذار جهت ممنوعیت عمل قرار می دهد. اما این دلیل مورد

قبول قریب به اتفاق کشورهای اروپایی قرار نگرفته است. لذا با تصویب قوانین و آیین نامه های مختلف به سالم سازی فعالیت های جنسی افراد روسپی می پردازند، زیرا اساساً آسیب های روانی موضوع و مساله آنان نمی باشد.

۴-۳- اخلاق گرایی قانونی:

اخلاق گرایی قانونی رویکردی است که زیان رساندن شخص به دیگران یا ضرر زدن فرد به خود را تنها ملاک انحصاری جرم انگاری نمی داند. در این دیدگاه علاوه بر دو صورت قبلی رفتار افراد را جرم می داند، چرا که اصل عمل، مذموم و مغایر با معیارهای برتر افراد جامعه و منافع ایشان می باشد. در تبیین این معیارهای برتر، دیدگاه های مختلفی وجود دارد مثلاً گزاره های اخلاقی و آموزه های دینی از مهمترین این ارزش ها می باشد.

به طور کلی براساس دیدگاه اخلاق گرایی قانونی عمل ضداخلاقی، رفتارهای مستوجب مجازات است، زیرا در تقابل با ارزش های بنیادین و برتری هستند که برای حیات انسانی ضروری شده اند.

۵- روسپیگری از دیدگاه فقهی

این واقعیت که در صدر اسلام پدیده ای به نام روسپیگری وجود داشته امری غیر قابل انکار است، چرا که قضایای تاریخی مختلف در این راستا در کتب تاریخی نقل شده است. اما وجود یا عدم تحقق تاریخی این پدیده هیچ اثر عملی بر مباحث فقهی و حقوقی ندارد چرا که وقتی می توان امری را منشا اثر در حوزه احکام فقهی و به تبع در ساخت حقوق داخلی دانست که آن واقعیت اجتماعی موضوع حکمی از احکام شرعی قرار گرفته باشد و شارع آن را مشمول خطابی از خطابات شرعی قرار داده باشد.

شارع با جرم انگاری واسطه گری در عمل جنسی و نیز ممنوعیت خود رفتار جنسی، از ابتدا با گسترش پدیده روسپیگری به مقابله و در گام اول با رویکرد مکافات گرایانه اجازه پیشرفت عمل زنا و حرفه ای شدن این بزه را در قالب روسپیگری نداده است. هر چند با این رویکرد شارع، میزان روسپیگری به شدت تحت تاثیر قرار گرفته است. اما نمی توان ادعا کرد، این راهکار منجر به ریشه کن شدن این پدیده می گردد. لذا ضروری است نظام اسلامی برای این پدیده پیش بینی های لازم را مدنظر قرار دهد.

هر چند امروزه در زبان عربی واژه هایی چون «داعره» [میرزایی، ۱۳۷۶: ۳۰۸] و «عاهره» [لوپس، ۱۹۹۶: ۵۳۵] معادل روسپی در زبان فارسی هستند، اما چنین تعبیری در متون فقهی وجود ندارد. در روایت مرسلی از امام صادق ع از اصطلاح «دواعی» برای زنانی که مردان را به سمت خود دعوت می کنند و از اصطلاح «بغایا» برای افراد معروف به زنا استفاده شده است. [عاملی، ۱۴۱۴: ۲۸] تنها اصطلاحی که در عبارات فقهی مورد اشاره قرار گرفته و شباهت زیادی با روسپی دارد. اصطلاح «المشهور بالزنا» و «المشهوره بالزنا» است. همانگونه که از معانی ظاهری برمی آید منظور فردی است که به واسطه ارتکاب مکرر عمل زنا، به این گناه اشتهار دارد. مشهور فقها تعداد جرایم مستوجب حد را هشت جرم زنا، لواط، مساحقه، قوادی، قذف، سرقت، شرب خمر و محاربه [خیمینی، ۱۳۸۴: ۸۹۱-۸۶۳] برخی دیگر تعداد این جرایم را تا شانزده جرم احصا نموده اند. [خویی، ۱۴۲۲: ۴۰۷-۲۰۴] روسپیگری به صراحت به عنوان یکی از جرایم مستوجب حد شناخته نشده است. بنابراین مجازات های تعزیری تنها ابزاری هستند که با تمسک به آنها می توان به مقابله کیفری با پدیده روسپیگری پرداخت. منظور از تعزیر کیفری برای دستگاه قضایی ایجاد نموده که با این پدیده روی می آورند، تمیز قایل شد و با هر یک برخورد مناسب را برنامه ریزی نماید.

انحصار مقابله کیفری در مجازات های مستوجب تعزیر نباید این نگرانی را ایجاد نماید که جامعه از ابزارهای مناسب جهت ارائه پاسخ کیفری قاطع به این جرم محروم می گردد. زیرا مجازات های مستوجب حد محذوره های مختلفی چون سختی اثبات جرایم جنسی بوده است. همچنین عوامل سقوط مجازات مانند توبه، راه اجرای آنها را بسیار مشکل می نماید. اما در مجازات های تعزیری چنین پیچیدگی ها و مشکلاتی وجود ندارد و امکان تحمل مجازات به مراتب بیشتر از مجازات های حدی است.

۶- روسپیگری در قوانین کیفری

در قوانین قبل از انقلاب، در قانون مجازات عمومی با توجه به محوریت عرف، تهدید و حيله در جرم دانستن رفتارهای جنسی، به نظر می رسد نمی توان روسپیگری مبتنی بر رضایت طرفین را جرم دانست. به عبارت دیگر در سال ۱۳۰۴ رفتارهای جنسی مبتنی بر عرف و تهدید یا رفتارهایی که در حکم عرف و تهدید هستند را مورد مجازات قرار داد و مانند بسیاری از قوانین فعلی کشورهای اروپایی دغدغه منع روابط نامشروع را نداشت. به صورت استثنایی ماده ۲۱۲ ق.م.ع برای روابط نامشروع افراد متأهل حبس تادیبی از شش ماه تا سه سال را در نظر گرفته بود. بر طبق این ماده: «کسانی که عالماً مرتکب یکی از اعمال ذیل شوند به حبس تادیبی از شش ماه تا سه سال محکوم

خواهد شد: ۱- هر زن شوهردار که با مردی رابطه نامشروع داشته باشد ۲- هر مرد زن دار که با زنی رابطه نامشروع داشته باشد ۳- هر مردی که با زن شوهردار رابطه نامشروع داشته باشد ۴- هر زنی که در قید زوجیت یا عده دیگری است مزاجت نماید ۵- هر مردی که زن شوهردار با زنی را که در عده دیگری است ازدواج کند. ۶- هر عاقدی که زن شوهردار یا زنی را که در عده دیگری است برای مردی تزویج نماید...»

دو ماده در قانون مجازات عمومی تا حدودی مرتبط با بحث روسپیگری بود. ماده ۲۱۱ ق.م.ع مقرر می داشت: «اشخاص ذیل به حبس تادیبی از شش ماه تا سه سال و به تادیبه غرامت از دویست و پنجاه الی پنج هزار ریال محکوم می شوند که ۱- کسی که عاداتا جوان کمتر از ۱۸ سال تمام را اعم از ذکور و اناث به فساد اخلاق یا شهوت رانی تشویق کند یا فساد اخلاق یا شهوت رانی آنها را تسهیل نماید ۲- کسی که عاداتا دیگری را اعم از ذکور و اناث به منافیات عفت و ادار یا وسایل ارتکاب را برای او فراهم سازد ۳- قواد یا کسی که فاحشه خانه دایر یا اداره کند یا زنی را برای شهوترانی غیر اجیر کند...» اگر بند سوم وجود نداشت ممکن بود برداشت شود که این ماده در مقام جرم انگاری قواد است، اما با بند سوم و تصریح به جرم بودن قواد، این امکان فراهم می شود که با تفسیری موسع، روسپیگری مشمول بند اول و دوم این ماده گردد. اما به نظر می رسد، بند اول و دوم نوعی از معاونت را جرم انگاری می کند.

واداشتن افراد به منافیات عفت و فراهم نمودن وسایل ارتکاب آنها، عنوانی نیست که بتوان با آنها به مجازات افراد روسپی اقدام نمود. مگر آنکه از ابزاری مانند تفسیر موسع از قوانین کیفری استفاده شود که بهره از این نوع تفسیر نیز در قوانین کیفری ممنوع است. همچنین رویکرد کلی قانونگذار در خصوص جرایم جنسی و محوریت عدم رضایت در این گونه جرم انگاری ها در قانون مجازات عمومی، اجازه چنین تفسیری از ماده ۲۱۰ ق.م.ع را نمی دهد. توجه به ماده ۲۱۳ ق.م.ع که در سال ۱۳۱۳ اصلاح گردید. موید عدم شمول ماده ۲۱۰ ق.م.ع نسبت به روسپیگری می باشد. ماده ۲۱۳ ق.م.ع مقرر می داشت: «الف- اشخاص ذیل به حبس تادیبی از شش ماه تا دو سال محکوم خواهد شد: ۱- هرکس عایدات حاصله از فحشا زنی را وسیله تمام یا قسمتی از معشیت خود قرار دهد ۲- هرکس فاحشه را در شغل فاحشگی حمایت کند. ب- هر کس زنی را با علم به اینکه آن زن در خارجه به شغل فاحشگی مشغول خواهد شد برای رفتن به خارجه تشویق کند یا مسافرت او را به خارجه تسهیل نماید یا او را با رضایت خودش به خارجه ببرد یا برای رفتن به آنجا اجیر کند به حبس تادیبی از یک سال تا سه سال محکوم می شود...»

توجه به این ماده و تاکید بر مجازات معاون در جرم روسپیگری، فحشا و عدم مجازات شخص روسپی و فاحشه، از نیت قانونگذار در عدم منع افراد به وسیله مجازات در رفتارهای جنسی مبتنی بر رضایت پرده برمیدارد. در حقیقت بنا بر شق اول بند الف ماده ۲۱۳ ق.م.ع اگر شخصی دیگری غیر از روسپی، عایدات حاصل از روسپیگری را وسیله تمام یا قسمتی از معشیت خود قرار می داد، رفتاری مجرمانه را انجام داده بود، اما اگر خود روسپی رفتار جنسی خویش را وسیله امرار معاش قرار دهد، مرتکب هیچ جرمی نشده بود یا مثلا اگر خود روسپی برای فاحشگی به خارج از کشور می رفت جرم نبود. اما اگر دیگری وی را به این عمل تشویق می نمود و مسافرت او را تسهیل می کرد، مرتکب جرم شده بود. با توجه به توضیحات فوق، می توان ادعا نمود روسپیگری در قانون مجازات عمومی جرم نبوده و مرتکب آن به هیچ نوع مجازاتی محکوم نمی گردید.

در مورد قوانین بعد از انقلاب، رویکرد قانون مجازات اسلامی به عنوان قانون معتبر و رایج در کشور دارای اهمیت به سزایی است. قانون مجازات اسلامی به جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی اشاره می نماید. مواد ۶۴۱-۶۳۷ ق.م.ا به جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی اشاره می نماید. هر چند قانونگذار به برخی دیگر از جرایم جنسی مانند: زنا، لواط، مساحقه، تقبیل و ... در بخش حدود پرداخته است، اما در ذیل جرایم ضد عفت و اخلاق عمومی به جرایم و عناوینی اشاره کرده که قابل تطبیق با بسیاری از رفتارها می باشند. بنابراین باید معلوم شود آیا روسپیگری شامل این موارد می شود؟

در این راستا بررسی سه ماده ۶۳۹-۶۳۷ ق.م.ا از اهمیت ویژه ای برخوردار است:

ماده ۶۳۷ ق.م.ا مقرر می دارد: « هرگاه زن و مردی که بین آنها علقه زوجیت نباشد، مرتکب روابط نامشروع یا عمل منافی عفت از قبیل تقبیل یا مضاجعه شوند، به شلاق تا نود و نه ضربه محکوم خواهد شد و اگر عمل با عفت و اکراه باشد، فقط اکراه کننده تعزیر می شود.» بی شک با استناد به این ماده نمی توان به مجازات فرد روسپی پرداخت. زیرا در این ماده روابط نامشروع یا عمل منافی عفت مورد نهی قرار گرفته است. این ماده رفتارهای جنسی پیش از زنا را جرم انگاری می نماید. ممکن است شخص روسپی مرتکب چنین اعمالی باشد و بتوان با این استدلال به مجازات وی اقدام نمود اما باید توجه داشت در این صورت نمی توان ادعا کرد که این ماده جرم روسپیگری را مورد ممنوعیت و مجازات قرار داده است، زیرا در بسیاری از موارد افراد روسپی با این ماده قابل مجازات نیستند و تنها مقدمات آن قابل مجازات است.

ماده ۶۳۸ ق.م.ا مقرر می دارد: « هرکس علنا در انظار و اماکن عمومی و معابر تظاهر به عمل حرامی نماید، علاوه بر کیفر عمل به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم گردد و در صورتی که مرتکب عملی شود که نفس آن عمل دارای کیفر نمی باشد،

ولی عفت عمومی را جریحه دار نماید، فقط به حبس از ده روز تا دو ماه یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد.» هر چند شاید زمانی که فرد روسپی علنا اقدام به جلب مشتری می نماید، با این مجازات مواجه شود، اما در بسیاری از موارد اساساً قید «رفتار علنی در انظار و اماکن عمومی» و نیز «تظاهر به عمل حرام» تحقق پیدا نمی کند. چرا که با توجه به وضعیت اجتماعی و فرهنگی کشور، غالباً مخفی بودن جزو لاینفک روسپیگری به حساب می آید. بنابراین ماده ۶۳۸ ق.م.ا به دنبال مجازات رفتارهایی است که علناً به اخلاق عمومی لطمه وارد می کند.

ماده ۶۳۹ ق.م.ا مقرر می دارد: «افراد زیر به حبس از یک تا ده سال محکوم می شوند و در مورد الف علاوه بر مجازات مقرر محل مربوطه به طور موقت با نظر دادگاه بسته خواهد شد: الف- کسی که مرکز فساد و فحشا دایر و اداره کند. ب- کسی که مردم را به فساد یا فحشا تشویق نموده یا موجبات آن را فراهم نماید.» این ماده نیز نمی تواند ابزاری جهت برخورد با روسپیگری باشد، زیرا بسطی که از بند ب استفاده می شود با تلقی موجود در مورد روسپیگری منطبق نیست، می توان پذیرفت اگر تشکیلات مجرمانه برای اشاعه این پدیده در میان جامعه ایجاد شود، بند ب می تواند در برخورد با این دسته از افراد موضوعیت پیدا کند. البته به نظر می رسد با توجه به این اصل تفسیر مضیق، قوانین کیفری نمی توان افراد روسپی موجود در این دسته های مجرمانه را با این بند مجازات نمود، زیرا مدیران و گردانندگان این گروه های مجرمانه به تشویق مردم به فساد و فحشا پرداخته و موجبات آن را فراهم می نمایند. بنابراین نمی توان از این ماده انتظار داشت که با روسپیگری برخورد نماید.

با بررسی قانون مجازات اسلامی معلوم می شود قانونگذار در قانون مجازات با عنایت به موضوع روسپیگری و با مدنظر قرار دادن چرایی جرم انگاری این رفتار به جرم زایی از آن پرداخته است. اما قانونگذار در قانون مجازات اسلامی یا کلاً از موضوع غفلت کرده و در هنگام تصویب قانون، این موضوع را مدنظر نداشته یا تصور نموده با وجود مجازات های حدی و نیز مجازات های مندرج در قانون مجازات اسلامی نیازی به جرم انگاری مستقل در مورد این رفتار وجود ندارد و تمامی مصادیق روسپیگری مشمول یکی از این دو دسته قوانین می شود. لذا این تلقی اشتباه، منجر به ایجاد خلاء قانونی در این موضوع شده است.

البته بعضی از قوانین جاری کشور می تواند برخی از مصادیق روسپیگری را در برگیرد اما به صورت مستقل در این حوزه جرم انگاری خاص تحقق نیافته است و چنین خلاء قانونی در نظام کیفری ایران قاعدتاً نباید با اباحه گری در این حوزه مواجه بود. هر چند برخی افساد فی الارض را قالبی مناسب برای برخورد با بعضی مصادیق روسپیگری دانسته اند، اما با توجه به شبهات موجود در خصوص اثبات تقنین مستقل شرعی در مورد چنین مجازاتی نمی توان از آن به عنوان قالبی مناسب برای جرم انگاری روسپیگری استفاده نمود. بنابراین مجازات های تعزیری با قابلیت های فراوان در زمینه فردی کردن مجازات ها، ابزاری مناسب برای مقابله با این رفتار می باشند.

۷- راهکارهای مقابله با روسپیگری

خانواده سالم، ایمان و ازدواج از مهمترین موانع فحشا و روسپیگری شمرده می شوند. البته برای مبارزه و پیشگیری از رواج فحشا در جامعه نباید فقط موانع مورد بررسی قرار گیرد، بلکه عواملی که منجر به شیوع فحشا در جامعه می شود باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا مبارزه با فقر، اعتیاد و بیکاری جزء عواملی است که باید به آن عنایت شود.

خانواده به عنوان یکی از مهمترین متغیرهای پدیده روسپیگری است. نابسامانی این نهاد اجتماعی از عوامل گرایش به روسپیگری زنان و عیاشی در مردان است همچنین روسپیگری از عوامل تخریب و فروپاشی کیان خانواده ها خصوصاً خانواده های متعهد بزه روسپیگری و عیاشی می باشد. خانواده نهادی است که باید براساس مهندسی صحیح بنا نهاده شود. آرامش تربیت صحیح فرزندان و نزاکت اعضا از نتایج خانواده مطلوب می باشد.

ازدواج یکی از راه های مهار شهوت می باشد، به همین جهت به عنوان یک امر مستحب و دارای ترجیح در اسلام معرفی شده است. چون در شرایطی برای بعضی از افراد ازدواج دائمی که منجر به آرامش و سکون دائمی می باشد ممکن نیست، لذا به عنوان جانشین از ازدواج موقت نام برده می شود. این نوع ازدواج به عنوان یک راه حل اجتماعی و تضمین برای سلامت جامعه از هرزگی و پیش گیری از گرایش به روسپیگری و بی بند و باری می باشد. ضرورت و اضطرار اجتماعی موجب تاسیس یا تایید چنین نهادی در اسلام شده است. مهمترین مانع رواج فساد و فحشا و همچنین روسپیگری ایمان مذهبی است که اگر افراد جامعه واقعاً بدان پایبند گردد به طور چشم گیری از فحشا و بزه روسپیگری کاسته می شود و این امر میسر نمی گردد مگر ایمان در دل و جان انسان ها نفوذ نماید. اگر افکار عمومی و در پی آن فرهنگ عمومی با گرایش های معنوی هم سو باشد، در رشد مذهبی افراد اجتماع تاثیر بسزایی دارد.

۸- آثار فحشا از منظر روایات

به عنوان حسن ختام مقاله روایاتی پیرامون اثرات فحشا، زنا و روسپیگری ذکر گردد. البته آنچه در اینجا مهم است آشنایی با چگونگی مواجهه روایات با این بزه و ناهنجاری است لذا به تحلیل و بسط این روایات پرداخته نمی شود و فقط به ذکر روایات اشاره می گردد:

امام باقر ع می فرماید: « در کتاب رسول خدا ص اینگونه یافتیم، هنگامی که زنا بعد از من آشکار گردد، مرگ ناگهانی افزایش می یابد.»

ممانعت از رسیدن روزی

عن ابی عبدالله ع : «... التي تحبس الرزق الزنا» [کلینی، ۱۳۶۵: ۴۴۷-۴۴۸] امام صادق ع فرمودند: «...آن چیزی که روزی را حبس می کند (و مانع رسیدن آن به صاحبش می گردد) زناست.»

امام کاظم ع : « از زنا بپرهیزید که همانا برکت روزی را می برد و دین را تباه می کند.»
بروز زلزله

امام صادق ع فرمودند: « هنگامی که زنا منتشر گردد زلزله می آید.»

فقر و خشکسالی

قال رسول الله ص : « الزنا یورث الفقر و یدع الدیار بلاقع » [صدوق، ۱۳۱۳: ۲۰] پیامبر اکرم ص فرمود : « زنا فقر را در پی دارد و شهرها و آبادی ها را به بیابان بی آب و علف تبدیل می کند.»

اثرات زنا

پیامبر اکرم ص فرمود: « در زنا پنج ویژگی و اثر وجود دارد: رونق و شادابی چهره را می برد (و آن خشک و بی روح و کریه می گرداند) فقر را به ارمغان می آورد، عمر را کوتاه می کند، خشم خداوند رحمان را بر می انگیزد و موجب ابدی شدن صاحب آن در آتش جهنم می گردد، به خدا پناه می برم از آتش جهنم.»

پیامبر اکرم ص فرمود: « ای علی در زنا شش ویژگی و اثر وجود دارد، سه تای آن در آخرت، اما آنهایی که در دنیا شکوه و قدر و منزلت را از بین می برد، در نابودی تسریع می کند و روزی را قطع می نماید و اما آنهایی که در آخرت است حساب رسی سخت (به سختی با وی محاسبه می گردد) خشمناکی خدای رحمان و جاودانگی در آتش جهنم می باشد.

۹- نتیجه گیری

برای پیشگیری و مبارزه با انحرافات اجتماعی به معنای اعم و پدیده شوم روسپیگری به معنای اخص باید از یک سو به اجرای راهکارهای فرهنگی توجه و عنایت خاص شود و از سوی دیگر با توجه به پویای و غنای فقه امامیه و انعطاف پذیری و فراگیری قوانین آن و قابل انطباق بودن با عنوان افساد فی الارض، با این بزه مبارزه گردد و ضروری است ضمن تدوین مواد قانونی مربوطه تحت نظارت و با تنفیذ ولی امر عادل، راهکارهای قانونی با قاطعیت و غفلت اجرا شود تا از همان ابتدا کمترین افراد به این سمت کشیده شوند و جامعه به سلامت و امنیت خود به صورت نسبی برسد و به شاخصه های یک جامعه پاک نزدیک گردد.

با توجه به اینکه روسپیگری یکی از جرایمی است که از نظر اجتماعی وقاحت زیادی دارد آمار دقیقی از آن موجود نیست و تاکنون آمار و اطلاعات دقیقی از طرف مقامات قضایی صادر نشده است.

با توجه به معضلات اجتماعی فرهنگی و اقتصادی نیاز به تلاش و کوشش همه جانبه کلیه دستگاه ها و ادارات اجرایی دارد. دولت می تواند با ایجاد اشتغال برای افراد بیکار و مستعد روسپیگری و مبارزه با فقر و کم کردن فاصله ها طبقاتی بین اقشار مردم نقش بسیار مهمی در این زمینه ایفا کند.

سازمان های ورزش و جوانان نیز با تسهیل امر ازدواج با انجام اموری همچون وام های کم بهره و بلند مدت به جوانان برای تشویق به ازدواج و افزایش و بهبود فزاهای تفریحی ورزشی و ایجاد مراکز فرهنگی بیشتر نسبت به پر کردن اوغات جوانان اقدام کند.

سازمان بهزیستی با جمع آوری کودکان و زنان بی سرپرست در ریشه کن کردن روسپیگری در جامعه ایفا کند. نیروی انتظامی با هماهنگی مراجع قضایی نسبت به انجام گشت های هوشمند نسبت به جمع آوری افراد معتاد و زنان خیابانی اقدام نماید و در یک کلام ارگان ها و سازمان های بسیاری می توانند در کاهش روسپیگری نقش بسزایی ایفا کنند.

بنابر مطالب گفته شده در این مقاله معلوم می شود، مجازات های تعزیری با قابلیت های فراوان در زمینه ی فردی کردن مجازات ها، ابزاری مناسب برای مقابله با روسپیگری می باشد.

منابع و مراجع

- [۱] دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷)، لغت نامه، چ ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- [۲] صدر، شادی، (۱۳۸۲) «چه کسی باید مجازات شود خریدار یا فروشنده»، ماهنامه زنان، فروردین (شماره ۹۸)
- [۳] کریمی مجد، رویا (۱۳۸۰)، «زیر گام های حریص در خیابان های بی بازگشت»، ماهنامه زنان، اردیبهشت (شماره ۸۹)
- [۴] آقای نیاه حسین (۱۳۸۵)، جرایم علیه اشخاص، چ ۱، تهران: نشر میزان
- [۵] اردبیلی، محمدعلی (۱۳۹۳)، حقوق جزای عمومی، چ ۳۶، ج ۱، نشر میزان
- [۶] میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۹۳)، جرایم علیه اشخاص، چ ۱۷، نشر میزان
- [۷] محسنی، مرتضی (۱۳۷۵)، دوره حقوق جزای عمومی، چ ۱، تهران: انتشارات گنج دانش
- [۸] آزمایش، سید علی (بی تا)، تقریرات حقوق جزای عمومی، دانشگاه تهران
- [۹] میرزایی، نجفعلی (۱۳۷۶)، فرهنگ اصطلاحات معاصر، چ ۱، قم: دارالاعصاف
- [۱۰] مالوف، لوییس (۱۹۸۶م)، المنجد فی الغه، چ ۲۳، بیروت: دارالمشرق
- [۱۱] حرعاملی، محمد بن الحسن، (۱۴۱۴م) وسائل الشیعه، چ ۲، قم: موسسه آل البیت لاحیاء التراث
- [۱۲] خمینی، سید روح الله (۱۳۸۴)، تحریرالوسیله، چ ۲، قم: موسسه تنظیم و نشر آثار امام
- [۱۳] خویی، سید ابوالقاسم (۱۴۲۲م) مبانی تکمله المنهاج، چ ۱، قم: موسسه احیاء آثار الامام الخوئی
- [۱۴] کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۳۶۵)، الکافی، دارالکتاب الاسلامیه
- [۱۵] صدوق، محمد (شیخ صدوق)، (۱۳۱۳)، من لایحضره الفقه، موسسه انتشارات الاسلامی